

Het Loonwijzer-project bestaat uit een website www.loonwijzer.nl met een salarischek voor de lonen van ruim 160 beroepen toegespitst op de situatie van de bezoeker, beschrijvingen van beroepen, een doorlopende enquête en nog veel andere informatie. De auteurs zijn betrokken bij de analyse van de enquête. In de Loonwijzer-enquête zijn jongeren en vrouwen wat oververtegenwoordigd, maar de gegevens zijn gewogen zodat ze een betere afspiegeling vormen van de Nederlandse beroepsbevolking.

CRISIS IN DUITSLAND EN NEDERLAND

De recente economische crisis heeft grote invloed gehad. Daarom besloten de partners van de Duitse *Lohnspiegel* en de Nederlandse Loonwijzer in de periode augustus 2009-december 2010 een extra web-pagina toe te voegen met vragen over de crisis. In zowel Duitsland als Nederland heeft de staat subsidie ingezet om bedrijven te stimuleren werknemers aan het werk te houden. In Duitsland was dit arbeidstijdverkorting met betaling van additioneel loon uit de sociale zekerheid: de *Kurzarbeit*. Aanvankelijk werd in ons land iets soortgelijks toegepast, maar dat werd in april 2009 omgezet in de deeltijd-ww. Wel is bij onze oosterburen deze arbeidsmarktstimulans veel ruimer ingezet. In 2009, het jaar waarin de crisis op zijn hevigst was, vielen er in Duitsland naar verhouding vijf keer zoveel werknemers onder als in Nederland.

Interessant is om te kijken of de economische crisis Duitse en Nederlandse werknemers even hard heeft getroffen, of dat de gevolgen uiteen liepen. Het eerste zou voor de hand liggen als we ervan uitgaan dat bedrijven in beide kapitalistische economieën vergelijkbare aanpassingsstrategieën volgen. Daar staat tegenover dat de twee landen nogal verschillen, gelet op bijvoorbeeld de samenstelling van de export, de mate van flexibilisering van de arbeidsmarkt, de arbeidsverhoudingen en, zoals we zagen, de inzet van instrumenten door de overheden. Zo bezien ligt het uiteenlopen van gevolgen meer voor de hand.

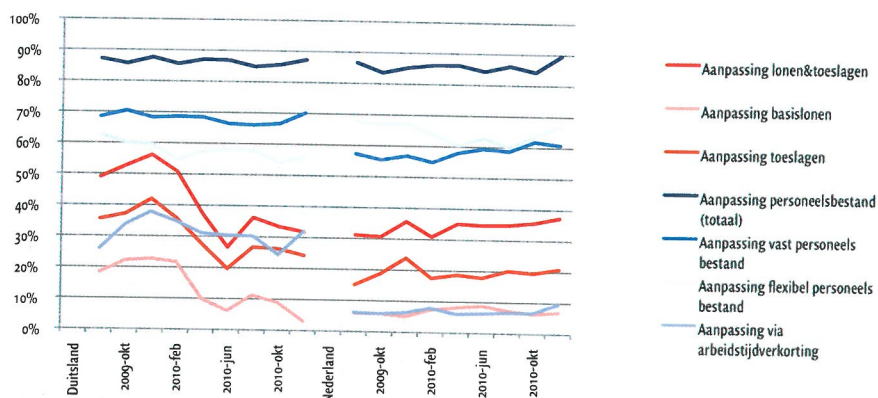
Maarten van Klaveren is senior onderzoeker/consultant bij STZ advies & onderzoek, Eindhoven.
Kea Tijdens is onderzoekskoördinator bij AIAS, Universiteit van Amsterdam.

De crisis sneed in Duitsland in 2009 dieper in dan in Nederland, maar het herstel was er in 2010 veel sterker dan in ons land. De 'high tech' samenstelling van de Duitse export heeft daaraan flink bijgedragen. In Duitsland deden aanvankelijk de landbouw, industrie en bouw het slechter dan andere bedrijfstakken, terwijl in Nederland weinig verschillen tussen bedrijfstakken zichtbaar waren. Daarentegen liepen de kenmerken van de werknemers die werkten in door de crisis geraakte organisaties nauwelijks tussen beide landen uiteen. De Duitse werknemers die in zo'n organisatie werkten, rapporteerden veel vaker dat de werkgevers probeerden werknemers binnenboord te houden. Dit is in lijn met het relatief grotere gebruik van *Kurzarbeit* in Duitsland. Daar staat tegenover dat de Nederlandse respondenten veel vaker neerwaartse aanpassingen van het personeelsbestand door flexibiliseringsstrategieën rapporteerden.

Nederlandse werkgevers inmiddels werknemers wegens bedrijfseconomische redenen kunnen ontslaan.

Ook in loonaanpassing zit een groot verschil. Duitse werknemers in door de crisis getroffen bedrijven meldden veel vaker korting op hun eigen basisloon dan hun Nederlandse collega's. Beide groepen werden op hun toeslagen gekort, maar per saldo was de achteruitgang in loon voor de Duitse werknemers aanmerkelijk groter. Waarschijnlijk is dit verschil vooral terug te voeren op het beroep dat Duitse werkgevers hebben gedaan op openingsclausules in cao's, die de mogelijkheid bieden tot loonkorting tijdens de looptijd van de cao. In Nederland kennen we dergelijke clausules vrijwel niet.

Grafiek: Percentage werknemers in door de crisis getroffen organisaties dat rapporteert dat in het bedrijf de personeelsomvang neerwaarts is bijgesteld (drie vormen van aanpassing) en dat rapporteert dat het eigen loon neerwaarts is bijgesteld (twee vormen).

En dit spoort weer met de grotere mate van flexibilisering van de Nederlandse arbeidsmarkt en met het grotere gemak waarmee

Bron: Ongewogen WageIndicator data, selectie werknemers in door de crisis getroffen organisaties in Duitsland en Nederland (N=11,789), aug. 2009 - dec. 2010